

December 16, 2016|
Jette Rosenkvist, Haderslev

DEBAT: Inden for blot de seneste 20 år er den animalske produktion blevet så intensiv på gigantiske bedrifter, at der reelt er tale om fabriksproduktion.

Mennesker har i langt størstedelen af vor ca. 200.000 årige eksistens som homo sapiens været jægere og samlere. Først for ca. 10.000 år siden begyndte vi at dyrke agerbrug og domesticere dyr.

Landbruget har i årtusinder typisk været et familieføretagende af beskedent omfang primært mhp. selvforsyning og derfor med blot få typisk køer, grise og høns. Således var det til langt op i det 20. århundrede.

De seneste fire-fem årtier er flere og flere dyr blevet koncentreret på stadig færre landbrug, og inden for blot de seneste 20 år er den animalske produktion blevet så intensiv på gigantiske bedrifter, at der reelt er tale om fabriksproduktion. Hvorledes er det kommet så vidt?

Da vi var jægere og samlere, havde vi ikke den stærke sondring mellem menneskelig kultur og natur, vi så os selv som en del af naturen og i vid udstrækning som værende sjælsforbundne med dyrene. I forbindelse med at vi fandt på at holde landbrugsdyr og dermed tage magten over dem, mistede de gradvist deres status som medskabninger, som en del af os.

Fabriksproduktion af dyr

Den nuværende fabriksform med tusinder af dyr på samme landbrugsbedrift betyder, at dyrene ikke længere tælles i individer, men opgøres i enheder. Dyrene presses så hårdt, at de dør i hobetal inden slagting, eksempelvis dør ca. 12 mio. grise årligt i den danske svineproduktion inden slagtealder ud af en samlet produktion på omkring 40 mio. individer.

Grise lever i et så trangt og goldt miljø, at man må halekupere, for at de ikke i frustration og stress skal bide hinandens haler af. Hver 3. slagtesvin får mavesår inden slagtealder 5-6 mdr. gammel. Sør fikseres ca. halvdelen af deres to-tre-årige, produktive liv, over halvdelen udvikler mavesår.

En gris er et naturligt aktivt og intelligent dyr, som bruger op til 12 timer i døgnet til fødesøgning. Grise kan lære symbolsprog, samarbejder med flokmedlemmer og kan bruge værktøj. Grise er sociale dyr, som både nyder leg og samvær med hinanden.

Lora Marino, neuroforsker Emory Universitet:

- "Grise har samme kognitive kapacitet som f.eks. hunde, chimpanser, elefanter og delfiner."

Professor Donald Broom, Cambridge University Veterinary School:

- "Grise har kognitiv formåen til at være ganske sofistikerede, mere sofistikerede end hunde og helt bestemt mere end 3-årige børn."

Den danske industrikylling er en fremavlet vanskabning, som vokser fra 50 g til 2 kg på blot 5 uger, hvilket medfører, at 80 pct. af kyllingerne er ude af stand til at gå normalt og må grundet smerter sidde en stor del af tiden.

En høne er et naturligt aktivt og nysgerrigt dyr, som i naturen bevæger sig op til syv km i døgnet.

Kyllinger udruges i rugemaskiner og kommer aldrig i nærheden af en hønemor, som de kan søge beskyttelse og tryghed hos.

Forskning har påvist, at høne og kyllinger kommunikerer med hinanden, endnu før ungerne er udklækkede. Når kyllingerne er ude af æggene, lærer hønen dem vha. et veludviklet kommunikationssystem - lyde og andre signaler - hvad de kan spise, hvad der er farligt osv.

Professor i dyrevelfærd ved Bristol University, Christine Nicol:

- "Det tager kun en kylling få timer at udvikle evner til at forstå symboler og tal på niveau med det, som børn har efter måneder og år."

I mælkeindustrien fjernes kalven fra koen 12-24 timer efter fødslen mhp. fornyet inseminering af koen, som holdes konstant drægtig, så mælkeydelsen forbliver maksimal. Ko og kalv kalder typisk på hinanden i dagevis efter adskillelse. Kalven har behov for at die hos sin mor, til den er 8-10 måneder, og det er naturligt for hunkalven at blive i flokken hos sin mor hele livet.

Videnskab har muliggjort, at mennesket vha. vaccinationer, medicinering, hormoner og antibiotika kan få dyr til at overleve under ekstreme eksistensvilkår.

Cambridge-deklarationen: Dyr er følende, bevidste væsner

Videnskab har imidlertid også givet indsigt i, at landbrugsdyr har bevaret naturlige instinkter, som de ligesom mennesker udviklede for tusinder af år siden. De har fysiske, følelsesmæssige og sociale behov, som medfører udtalt lidelse og smerte, når de negligeres.

Flere end 2.500 studier har påvist, at dyr helt ned til fisk er "følende væsener": De er på individniveau i stand til at opfatte og sanse situationer omkring dem, ligesom de kan føle glæde og sorg, smerte og ensomhed.

Dette er forskere kommet frem til dels ved observation, dels ved undersøgelse af, hvilke hjernecentre dyr besidder. Eksempelvis har man opdaget, at store pattedyr har spejlneuroner, der betragtes som essentielle for at føle empati. Denne erkendelse resulterede i 2012 i den såkaldte "Cambridge Declaration on Consciousness"; en erklæring hvori en gruppe internationale, prominente neurovidenskabsfolk fastslår, at dyr er følende og bevidste væsener.

Industriel produktion af dyr er i strid med vore etiske normer

Idet vi indser, hvor meget dyrene ligner os selv, udvides vores evne til empati med dem. Tingsliggørelsen oprører i stigende grad det moderne menneske, det kompromitterer vore forestillinger om et civiliseret samfund med dyreetiske normer indebærende medskabningers ret til et liv i overensstemmelse med naturlig adfærd.

Således opfordrede en amerikansk juraprofessor, Gary L. Francione, i et interview på earthisland.org i august i år os til at ophøre med at behandle dyr som slaver. En israelsk historieprofessor og klummeskribent, Yuval Noah Harari, skrev i den britiske avis The Guardian i oktober 2015, at "menneskets behandling af dyr muligvis er historiens største forbrydelse".

Det falder mange mennesker naturligt umiddelbart at hjælpe dyr i nød: at vende en bille om, der ligger sprællende på skjoldet, anmelde en gispende hund i en varm bil eller et tilskadekommet dyr. Ja, der står sågar i loven, at man har pligt til at hjælpe dyr i nød.

Derfor er det også et paradoks til stadig ubehag og frustration for mange ikke umiddelbart at kunne komme de lidende dyr i landbrugsindustrien til undsætning. Den danske dyreværnslov siger nemlig, at alle dyr har ret til at leve i overensstemmelse med fysiologiske, sundhedsmæssige og adfærdsmæssige behov, hvilket myndigheder og politikere meget komfortabelt har vedtaget, at landbrugsindustriens dyr gør. Det er som bekendt magthaverne, der definerer virkeligheden.

Animalsk produktion forårsager overskridelse af planetariske grænser

Masseproduktion af dyr overskrider ikke blot vore etiske normer, men også klodens grænser. Det anerkendte, internationale tidsskrift, Science, anførte i en artikel i januar 2015, at mennesker har overskredet 4 ud af 9 såkaldte planetariske grænser. En overskridelse som betyder destabilisering af det globale miljø.

Husdyrproduktion er involveret i alle overskridelser: skovrydning, udrydning af dyrearter, drivhusgasudledning og udløb af kvælstof og fosfor til havene. Af artiklen fremgår, at vedvarende og yderligere overskridelse af grænserne på få årtier kan gøre jorden til en ugæstfri planet for mennesker.

Derudover forårsager verdens ca. 70 mia. landbrugsdyr talrige andre problemer:

Sult: Over 50 pct af verdens afgrøder anvendes som foder til landbrugsdyr. Under 1/3 af den energimængde der investeres i dyrene i form af korn, majs osv. kommer retur i form af kød og mejeriprodukter. Med andre ord går mere end 2/3 af energien tabt ved såkaldt forædling.

Vandmangel: knapt halvdelen af verdens vand går til produktion af animalske produkter. Et kilo oksekød kræver 15.400 liter vand at producere, svarende til hvad én person bruger på brusebade på et år.

Jord-, luft- og vandforurening: landbrugsdyr er væsentligste kilde til vandforurening. Udover CO₂ forurenes også med metan, nitrogen, ammoniak, hormoner, resistente bakterier, tungmetaller m.v.

Antibiotikaresistens: 70 pct. af al verdens antibiotika bruges til produktionsdyr. Det enorme forbrug forårsager resistente bakterier som til sidst gør antibiotika virkningsløst.

Livsstilssygdomme forårsaget af fejlagtig kost.

Protein-myten helliggør masseproduktion af dyr

Takket være landbrugsindustriens effektive og omfattende lobby- og reklamevirksomhed er det en særdeles velplejet myte, at mennesket har behov for såvel kød som mejeriprodukter for at vokse og trives optimalt.

De færreste ved, at det eneste næringsstof, man som hovedregel ikke kan få dækket ved en plantebaseret kost, er B12. Der er dog ved at blive prikket hul på myten takket være diverse lægers forskning og offentliggørelse af videnskabelige undersøgelser i såvel bøger som på internetplatforme. Et eksempel er verdens hidtil mest omfattende, videnskabelige studium af sammenhængen mellem kost og sundhed, bogen "Kina-studiet", som udkom i 2006 på engelsk og på dansk i 2016.

Den overordnede konklusion i bogen er: jo lavere animalsk konsum, jo lavere risiko for såkaldte livsstilssygdomme som hjertekarlidelser, kræft, sukkersyge, fedme, autoimmune lidelser m.v. Planter indeholder nemlig i forhold til animalske produkter et meget højt indhold af mineraler, vitaminer antioxidant og fibre, der beskytter mod en række sygdomme.

Inden for de seneste år er forskere endvidere blevet opmærksomme på, hvor vigtig en sund og mangfoldig tarmflora er for menneskets sundhed. Det ansete britiske tidsskrift "Gut" publicerede nyligt et studium, hvoraf fremgik, at veganere havde den sundeste tarmflora.

På baggrund af ovenstående har læger på internationalt plan sluttet sig sammen i en amerikansk funderet lægeforening, Physicians Committee for Responsible Medicine. Foreningen udgøres p.t. af 12.000 læger og 150.000 øvrige medlemmer, som arbejder for udbredelsen af såvel forebyggelse som helbredelse af sygdomme med vegansk kost.

Stigning i antallet af fleksitarer, vegetarer og veganere

Der pågår en stille madrevolution i store dele af verden. Hver dag vælger flere og flere mennesker at skære ned på eller helt fravælge produkter, som kommer fra dyr: 15 pct. af den amerikanske befolkning er holdt op med at spise kød fra firbenede dyr, såkaldt rødt kød, 20 pct. af englændere mellem 16 og 24 år er vegetarer, mens det gælder 12 pct. af resten af befolkningen.

I Kina har myndighederne opfordret til en kødreduktion på 50 pct., mens den hollandske regering anbefaler et maksimalt, ugentligt indtag af kød på 500 g. Antallet af vegetarer og veganere er i Danmark steget fra 3,9 pct. af befolkningen i 2010 til 9 pct. iflg. en Gallup-måling foretaget i 2016.

Pseudo-kød og plantemælk

Den vegetariske madrevolution bliver hjulpet godt på vej af diverse kødalternativer, som ligner kød såvel smags- som strukturmæssigt i en grad, så selv garvede gourmet-kokke kan have svært ved at kende forskel.

Tiltroen til, at fremtidens "kød" er plantebaseret, er høj. Det afspejles i det faktum, at USA's største kødproducent, Tyson Foods, har købt sig til en 5 pct. ejerandel i pseudokødfirmaet Beyond Meat i lighed med bl.a. Microsoft-stifteren Bill Gates. Tyson Foods kaldte i pressemeddelelsen, som fulgte investeringen, det plantebaserede "kød" for et "gamechanging product". Beyond Meat blev grundlagt i 2009 og har siden start fordoblet sit salg årligt.

I takt med at protein-myten gradvist afdækkes, falder også interessen for komælk, hvorimod plantemælkindustrien er i vækst. Bogen "Kina-studiet" dokumenterer, hvorledes forekomsten af knogleskørhed, bryst- og prostatacancer er størst i de lande og de befolkningssegmenter, hvor der indtages flest komælksprodukter.

Kloden skriger på politisk mod og handling

Summa summarum: intensiv produktion af dyr er et absurd, destruktivt, kulturelt fænomen, ude af trit med såvel bæredygtigheds- som etiske normer.

Ingen tvivl om at tendensen overordnet set går i den rigtige retning væk fra animalsk forbrug. Spørgsmålet er, om det går hurtigt nok til at afværge irreversible, miljømæssige katastrofer uden politisk handling. Eksempelvis er klimaeksperter enige om, at tempoet i temperatursænkende tiltag skal øges markant, hvis vi skal undgå temperaturstigninger over 2 grader.

Det giver anledning til undren, at husdyrproduktion ikke spiller en større rolle ved diverse klimatopmøder. Den anerkendte, internationale miljøorganisation "Friends of the Earth" vurderer, at husdyrproduktion direkte og indirekte står for ca. 1/3 af den globale opvarmning. Miljørådgivere i Verdensbanken anslår, at andelen snarere er omkring 50 pct. Det er nu 10 år siden, at den

videnskabelige FN-rapport "Livestock's Long Shadow" udkom og redegjorde for den globale husdyrproduktions talrige, fatale konsekvenser. Skiftende danske regeringspolitikere har negligeret rapporten lige siden dens udgivelse.

Danmark er et af de lande i verden, som har forholdsmæssigt størst animalsk produktion med over 200 mio. dyr årligt. Det er ikke nok, at magthavere – som de kinesiske og hollandske – anbefaler lavere kødforbrug – der må konkret politisk handling til at skubbe udviklingen i rigtig retning.

Et sted at starte politisk var at inkludere miljøomkostningerne i prisen på animalske produkter fremfor at negligere de ubetalte omkostninger og skubbe regningen foran os. Afgifter er netop, hvad et forskerhold fra Oxford University opfordrer til i et nyligt publiceret studium. Forskerne foreslår en afgift på 40 pct. på oksekød og 20 pct. på mælk. Afgifterne vil medføre et lavere forbrug af disse produkter og dermed sænke udledningen af drivhusgas med én mia. ton om året – omtrent svarende til udledningen fra hele verdens luftfartsindustri.

Danmark nyder international anerkendelse for landets fremskredne basering af el-forsyning på sol- og vindenergi. Danmark har det ressource- og videnskæssige overskud til også at være frontløber, når det gælder omlægning af landbrug fra animalsk masseproduktion til bæredygtigt, økologisk, primært plantebaseret landbrug.

Den danske befolkning er som andre befolkninger i færd med omlægning til bæredygtig ernæring. Vi savner politisk mod og lederskab til en nødvendig acceleration af udviklingen.

Kære politiker, tag nu hovedet ud af busken og tyren ved hornene og før den ud af kødindustrien.

Viden forpligter

Da intensiv produktion af dyr startede for årtier siden, var det i vid udstrækning på baggrund af uvidenhed om de fatale konsekvenser for dyr, mennesker og miljø. At fortsætte denne praksis på trods af viden er en forbrydelse. Med magt og viden følger ikke ret, men pligt og ansvar. Intensiv produktion af dyr er gårsdagens forfejlede produktionsform, en anakronisme.

